

IRLANTI

Kesäkuu 1966

Irlannin iäkäs kansallissankari Eamon de Valera, vuoden 1916 pääsiäiskapinan viimeinen elossaoleva johtaja, valittiin 1. kesäkuuta toimitetuissa vaaleissa uudelleen maan valtionpäämieheksi seuraavaksi seitsenvuotiskaudeksi. De Valeran uudelleenvalinta oli täysin odotettu, mutta yllätyksellistä sen sijaan oli, että hän voitti ainoan vastustajansa oppositiossa olevan Fine Gael -puolueen ehdokkaan Thomas O'Higginsin vain 10 700 äänellä. Edellisissä vaaleissa vuonna 1959 de Valera voitti opposition ehdokkaan kenraali Sean MacEoinin yli 120 000 äänen enemmistöllä.

Vaaleja voidaan pitää toisaalta protestina pääministeri Sean Lemassin hallitusta ja hallitsevaa Fianna Fail (Kohtalon soturit) -puoluetta vastaan, toisaalta kahden sukupolven välisenä voimainkoetuksena. Vaalit osoittivat, etteivät tunteet ja itsenäistymisajan sankarinimet enää merkitse irlantilaisille samaa kuin ennen, vaan etualalle ovat astuneet uudet aatteet ja käytännön politiikka.

Pääsyyinä de Valeran saaman äänimäärän laskuun pidetään taloudellisia vaikeuksia. Ne ovat heijastuneet selvästi esimerkiksi lakoissa, joita Irlannissa on kuluvan vuoden aikana ollut suhteellisesti enemmän kuin missään muussa Länsi-Euroopan maassa.

Irlanti kuuluu Euroopan teollisiin kehitysmaihiin, jonka suurimpia tämän hetken ongelmia on maatalouden ylijäämätuotteiden markkinointi. Yhtenä ratkaisuna olisi liittyminen Euroopan talousyhteisöön, jonka jäsenet ovat etupäässä korkealle kehittyneitä teollisuusmaita ja johon Irlannin täten olisi helppo sijoittaa maatalouden ylituotantonsa siihen saakka kunnes teollisuuden rakentamisella on päästy sisäiseen tasapainoon. Liittyminen EEC:hen edellyttää luopumista tähänastisesta isolationisesta asenteesta ja perinteellisestä vanhoillisuudesta.

Juuri tätä oppositio vaati, ja vaikka Lemass onkin varsin edistysmielinen, ei valitsijakunta katsonut hallituksen toimineen riittävän tarmokkaasti suurissa taloudellisissa kysymyksissä. Presidentin valtaoikeudet Irlannissa ovat varsin rajoitetut, ja valitsijakunnan protesti ei kohdistunutkaan de Valeran henkilöhaamoon, vaan juuri hallitukseen. Fianna Failin ja Fine Gaelin talouspoliittisten tavoitteiden välillä ei tähän saakka ole ollut suuria eroja. Ainoa todella suuri näitä puolueita erottava tekijä on historiallinen, sillä niiden kannattajat taistelivat eri puolilla vuoden 1922 sisällissodassa.

Vaalit osoittivat, mikä merkitys tehokkaasti johdetulla vaalitaistelulla on lopputulokseen. 83-vuotias vakavilmeinen de Valera ei ottanut aktiivisesti osaa vaalitaisteluun, vaan katsoi, että presidentinvirka asettaa

hänet politiikan ulkopuolelle. De Valeran sijasta vaalitaistelua johti pääministeri Lemass. 49-vuotias lakimies ja poliitikko O'Higgins sen sijaan aloitti »kennedymäisen» vaalikampanjan kiertäen ympäri maata ja pitäen lukemattomia puheita. Toisaalta on sanottava, että ikä alkaa vähitellen painaa de Valeraa.

De Valera, joka nyt on luvannut vetäytyä syrjään seitsemän vuoden kuluttua, on ollut hallitseva hahmo maan poliittisessa elämässä 50 vuoden ajan. 300 vuotta kestänyt Englannin ylivalta alkoi murtua vuoden 1916 pääsiäiskapinasta, ja ansio kapina-ajan ja sitä seuranneen sisällissodan aiheuttaman sekasorron selvittämisestä lankeaa juuri de Valeralle. Amerikkalaisen syntyperänsä ansiosta hän vältti ainoana pidätettynä kapinajohtajana kuolemantuomion. De Valera tuomittiin elinkaudeksi vankeuteen, mutta hieman myöhemmin hän pakeni englantilaisesta vankilasta.

Sisällissodassa, joka riehui vastaitseenäistyneessä Irlannissa vuonna 1922 de Valera johti tasavaltalaisia kapinallisia hallitusta vastaan. Muutamia vuosia myöhemmin hän perusti suurimman puolueen Fianna Failin. Pääministerinä hän ehti toimia 30 vuotta ennen kuin hänet vuonna 1959 valittiin presidentiksi.

De Valera on asettanut tärkeimmäksi poliittiseksi tavoitteekseen Englannin alaisuudessa olevien kuuden pohjoisen kreivikunnan liittämisen Irlantiin. Toisen maailmansodan aikana Irlanti julistautui puolueettomaksi, ja de Valera julisti, ettei Irlanti taistele Englannin puolesta ennen kuin englantilaiset »miehitysjoukot» ovat poistuneet Ulsterista.

Vaalituloksista ilmeni selvästi, että de Valeran suosio keskittyi maaseudulle, kun taas O'Higgins oli ylivoimainen kaupungeissa. Niinpä O'Higgins voitti kaikki pääkaupungin kuusi vaalipiiriä, myös sen josta pääministeri Lemass valittiin parlamenttiin. Äänioikeutettuja vaaleissa oli 1,7 miljoonaa, ja 65 prosenttia heistä kävi vaaliurnilla. Edellisissä vaaleissa äänestysprosentti oli ollut vain 54. 1 107 005 hyväksytystä äänestä de Valera sai 50,8 ja O'Higgins 49,2 prosenttia.

Heti vaalien jälkeen oppositio vaati hallitusta eroamaan ja uusien parlamenttivaalien toimittamista. Edellisistä parlamenttivaaleista on kulunut vasta kuitenkin hieman yli vuosi, eikä hallitus suostunut noudattamaan vahvassa oppositioasemassa olevan Fine Gaelin vaatimuksia.

Ilmari Sundblad